

Barmaqların yaddaşı

Evlərində xalça toxuyan olmasa da Siyasət uşaqlıqdan ətrafında gördüyü xalçalara, gəbələrə vurğun idi. Naməlum naxışlar, ürəyoyatımlı rənglər onu cəlb edir, başqa bir aləmə aparırdı. Odur ki, orta məktəbi bitirdikdən sonra çox fikirləşmədən doğma şəhəri Ağdamda xalça sexinə işə düzəlir. 16 yaşlı gənc qızın bu sənətə həvəsini gören Qəmər usta şagirdindən qayğısını əsirgəmir, onu zərif ilmələrin sirlərindən agah edir. Böyük zəhmət bahasına ərsəyə gələn xalçaçılıq işi gənc toxucunu qorxutmur, əksinə onu bu sənətə ömürlük bağlayır.

Evlilikdən sonrakı həyatını o, Şuşada yaşayır. Burada xalça sexi fəaliyyət göstərməyə də, toxucu bekar oturmur - ilk illər Xankəndindəki xalça sexindən sifariş götürür, evdəki hanasının başına keçir. Amma qismət özünü çox gözlətmir. Bir gün tanınmış xalçaçı-rəssam Lətif Kərimov Şuşaya gəlir. Məşhur rəssam dağların qoynunda yerləşən bu əsrarəngiz şəhərdə də xalçaçılığın vüsət almasını istəyir. Şəhərdə Ağdam xalça sexinin filiali açılır, toxucular işə cəlb olunur. Bu sahədə təcrübəsi olan Siyasət xanuma isə sexə rəhbərlik etmək həvalə olunur. Böyük həvəslə işə başlayan xalçaçı ətrafına 80-ə yaxın qadın toplayır. Sonralar bu qadınlar bölgənin tanınmış toxucularına çevriləcəkdilər. Hələlik isə Siyasət xanım gənc toxuculara xalçaçılığın sirlərini öyrədir, çalışdığı sexi qabaqcıl müəssisələrdən birinə çevirmək istəyirdi. Onun bu sənətə hədsiz sevgisi ailəsinə də sirayət edir. Həyat yoldaşı Fəxrəddin Məmmədov da evdə xanımından xalçaçılığın özəlliklərini öyrənir və sexdə çilingər kimi çalışmağa başlayır.

Siyasət xanım o dövrdə toxunan xalçaları yaxşı xatırlayır - məşhur "Qasımuşağı", "Malı-

bəyli", "Açma-yumma", "Çələbi"... Dünya bazarlarına çıxarılan bu xalçaların şöhrəti hələ uzun illər davam edir. Əfsus ki, onları toxuyan xalçaçıların şöhrəti uzun çəkmir. 1992-ci ildə Şuşanın işğalından sonra, Qarabağın digər bölgələrində olduğu kimi burada da hər şey tənəzzül edir. Məcburi köçkünlük həyatını yaşayan Məmmədovlar ailəsi əvvəlcə Sabirabadda, daha sonra Bakıda məskunlaşır.

Bizim Siyasət xanımla tanışlığımız da paytaxtda isti yay günlərinin birində baş tutdu. Ağbirçək xalçaçını "Azər-İlmə"yə həvə, qayçı, ilmə səsi gətirib... Sexdəki böyük hanaları, ilmə vuran toxucuları gören xalçaçı keçən günləri xatırlayır:

"Xalça toxumaq mənə böyük zövq verirdi. Toxuduqca elə bil ki, cavanlaşırdım. Yadımdadır, hananın arxasından durmaq istəməirdim - elə deyirdim ki, bir çin də vurum. Gündə 10-12 sm toxuyurdum. Mən yeləni qırmızı, ortası-xonçaları, butası yaşıl, göy xalçaları xoşlayırdım. Sürməyi rəngi də çox sevirdim. Ənənəvi xalçalarla yanaşı, eskiz əsasında portret xalçalar da toxuyurdum. İndi evlər daha çox maşın xalçaları ilə döşənir. Amma sintetik malın nə hərəratı olacaq?! Maşında toxunan gəbənin əl gəbəsidən çox fərqi var. Maşında toxunan xalça suya düşəndə yığılır, əyilir, rəngi çıxır. Əllə toxunan xalçalar isə əsrlərlə qalır, rəngi solmur".

Söhbətimizdən sonra uzun illər sənətindən ayrı düşmüş ağbirçək xalçaçı həyəcanla hana arxasına keçdi. Çantasından neçə müddətdir qoruyub saxladığı bıçağını çıxardı. Titrək əlləri ilə ilmələrə yaxınlaşdı - bir ilmə, iki ilmə... Tədricən sürət artdı, barmaqları görünməz oldu... Gülüm-səyərək "Yox, yadımdan çıxmayıb" - dedi...